

วันสถาปนากรมพัฒนาที่ดิน ครบรอบ 62 ปี ภายใต้แนวคิด “ดินนำ น้ำตาม สู่ความยั่งยืนเกษตรไทย”

นางสาวกานดา อยู่อุ้นพะเนา นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ กองเทคโนโลยีชีวภาพทางดิน
ที่มา : การพัฒนาความรู้ในงานวันสถาปนาครบรอบ 62 ปี ภายใต้แนวคิด “ดินนำ น้ำตาม สู่ความยั่งยืนเกษตรไทย” ระหว่างวันที่ 22-23 พฤษภาคม 2568 เวลา 08.30 – 16.30 น. ณ กรมพัฒนาที่ดิน ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม. โดย กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตลอดระยะเวลา กว่า 6 ทศวรรษที่ผ่านมา กรมพัฒนาที่ดิน ได้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อสนับสนุนภาคเกษตรกรรมไทยให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ผ่านการวิจัยพัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านดิน เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ไปสู่เกษตรกรทั่วประเทศ การยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย

จากการวิจัยและพัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ด้านดิน ความหลากหลายของชุดดินมีลักษณะและสมบัติดินที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดชุดการบริหารจัดการทรัพยากรดินตามศักยภาพของดิน นำมาวางแผนการใช้ที่ดิน และการจัดการทรัพยากรดินได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ กรมพัฒนาที่ดินได้มีการจัดการดิน การปรับปรุงบำรุงดิน ให้มีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ด้วยการวิเคราะห์คุณภาพดินจากห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน ISO/IEC 17025 เพื่อให้เกษตรกรได้รับข้อมูลที่แม่นยำเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเกษตรกรรม การปรับปรุงบำรุงดินด้วยเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินและเทคโนโลยีชีวภาพทางดินจากผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ พด. ให้มีความยั่งยืน โดยในวันสถาปนากรมพัฒนาที่ดิน เปิดตัวนวัตกรรมใหม่ล่าสุด “พด.16” ซึ่งเป็นแบคทีเรียควบคุมไส้เดือนฝอยรากปม สาเหตุโรครากปมในพืชหลายชนิด เช่น พริก มะเขือเทศ เมล่อน ฝรั่ง และมันสำปะหลัง เกษตรกรสามารถนำไปใช้ฉีดพ่นลงดินบริเวณรอบรากพืชที่ปลูกในพื้นที่ที่มีปัญหาโรครากปม โดยสามารถควบคุมไส้เดือนฝอยรากปม 50 - 70 เปอร์เซ็นต์ เป็นอีกหนึ่งความหวังในการลดการใช้สารเคมีและส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ลดต้นทุนการผลิต สร้างความมั่นคงทางอาหาร เกษตรกรมีรายได้

การจัดการดินและปรับปรุงบำรุงดินด้วยเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินตามศักยภาพการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรของประเทศไทย จำแนกเป็นดินที่มีศักยภาพสำหรับการเกษตร ได้แก่ ดินที่มีคุณภาพปานกลางถึงสูง (15.52 %) เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืช มีอินทรีย์วัตถุ 1.5 - 3.5 % และค่า pH อยู่ระหว่าง 6.0 - 7.5 ดินที่มีคุณภาพค่อนข้างต่ำ (30.83 %) มีสมบัติทางกายภาพและเคมีที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ทำให้ผลผลิตต่ำ และดินที่มีศักยภาพต่ำสำหรับการเกษตร ได้แก่ ดินตื้น (11.90 %) พบชั้นลูกรังหรือเศษหินปะปนอยู่มาก ดินทรายจัด (3.70 %) มีชั้นทรายหนาและความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ ดินเปรี้ยวจัด (1.69 %) มีกรดกำมะถันทำให้เป็นกรดรุนแรง ดินที่มีผลกระทบจากเกลือ (1.30 %) มีปริมาณเกลือละลายสูง ทำให้พืชเจริญเติบโตได้ยาก ดินอินทรีย์ (0.11 %) มีการสะสมอินทรีย์วัตถุหนาแน่นดินที่มีศักยภาพต่ำ ซึ่งมีความสำคัญในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความยั่งยืนทางการเกษตร กรมพัฒนาที่ดินได้มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความเสื่อมโทรมของดินผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น ดินเค็มไม่สิ้นหวัง โมเดลการจัดการดินทุ่ทุ้ง – เมืองเพียว – สัมฤทธิ์สู่ GI พื้นที่ การปรับพื้นที่ วิถีคนลูกรัง การบริหารจัดการดินเปรี้ยวจัด พื้นที่ทุ่ทุ้ง สามารถกำหนด

แนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเป็นระบบ โดยออกแบบมาตรการให้สอดคล้องกับภูมิประเทศ ความลาดชัน และการให้ประโยชน์ที่ดิน ภายใต้โครงการการชะล้างพังทลายของดิน เพื่อฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรม ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ (Zoning by Agri-map) จากข้าวเป็นเกษตรผสมผสาน อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ การจัดการความเสื่อมโทรมของดินด้วยแนวคิด Land Degradation Neutrality : LDN การพัฒนาที่ดินในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการอนุรักษ์ดินและน้ำ พลิกวิกฤตนาร้าง สร้างรายได้ เป็นการเผยแพร่ความรู้ ความคิด นวัตกรรม และเทคโนโลยีด้านดิน ส่งเสริมให้เกิดแนวคิดในการนำองค์ความรู้ไปใช้พัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์กับภาคการเกษตรไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดินยังสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล จากการสนับสนุนผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ สารเร่งซูเปอร์ พด. 2 ทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของปลาทูนาหางดง ปี 2567-2570 จำนวน 7 มาตรการที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2567 ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินมีส่วนร่วม การดำเนินงานในมาตรการที่ 3 “การนำปลาทูนาหางดงที่กำลังออกจากกระบบนิเวศไปใช้ประโยชน์” โดยนำไป ผลิตน้ำหมักชีวภาพสูตรปลาทูนาหางดง โดยหมักมาจากปลาทูนาหางดง 60 กิโลกรัม สับปะรด 20 กิโลกรัม กากน้ำตาล 20 กิโลกรัม และสารเร่งซูเปอร์ พด. 2 จำนวน 2 ชอง ปริมาณการผลิต 100 ลิตร จากการวิเคราะห์สมบัติและปริมาณธาตุอาหารในน้ำหมักชีวภาพสูตรปลาทูนาหางดง มีปริมาณธาตุอาหาร ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์กับพืชเท่ากับ 1.19 0.22 0.84 เปอร์เซ็นต์ และมีฮิวมิก เท่ากับ 3.66 เปอร์เซ็นต์ จากการเปรียบเทียบธาตุอาหารในดินก่อนและหลังใช้น้ำหมักชีวภาพสูตรปลาทูนา หางดง พบว่า ปริมาณอินทรีย์วัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียมในดิน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สำหรับจากการเก็บ ข้อมูลในแปลงตัวอย่าง พบว่า ลำไยและฝรั่งมีค่าความหวาน (% Brix) เพิ่มขึ้น ผลผลิตมีขนาดใหญ่ขึ้น คุณภาพผลผลิตดีขึ้น และสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ พร้อมกันนี้ กรมพัฒนาที่ดินยังมีการสนับสนุนนโยบาย รัฐบาลพัฒนาเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular - Green Economy) ผ่านโครงการหมู่บ้านปลอดขยะอินทรีย์ ต้นแบบ (Zero Waste Village) โดยหมอดินอาสาเป็นประธานกลุ่ม นำขยะอินทรีย์มาใช้ประโยชน์ ครอบคลุม 77 จังหวัด มีสมาชิก 1,128 คน แปรรูปเป็นปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และสารชีวภาพ ลดการเผา สร้างชุมชน เข้มแข็ง และรักษาสิ่งแวดล้อม